

Billefaunaen i Sønderjylland.

Af

L. Andersen, Haderslev.

Da Tiden nu nærmer sig, da Sønderjylland atter vil blive forenet med Moderlandet, da det Aag, der nu i 55 Aar har hvilet over os, vil blive borttaget, saa antager jeg, at det vil interessere alle Samlere i det gamle Fædreland at høre lidt om Faunaen her nede.

Jeg begyndte at samle i Aaret 1878 og er vedbleven dermed i 36 Aar. De sidste 5 Aar har jeg paa Grund af Krigen intet samlet; min Søn, Advokat Andersen, var nemlig indkaldt fra den 17. August 1914 til 20. November 1918 og jeg maatte i den Tid arbejde paa hans Kontor; ved at gaa omkring i Skovene eller paa Hederne udsatte man sig desuden for at blive anset for Spion og ført bort i Fængsel.

Mit Samleomraade strækker sig navnlig fra Kongeaaen ned til Dannevirke, hele det gamle danske Land, som blev os frarøvet 1864, Hvad der ligger Syd herfor hører ikke med til det egentlige Sønderjylland. Vel har jeg et Par Gange haft Lejlighed til at samle ved Hyttenbjergene og Ovslag og der fundet adskillige sjældne Dyr, men disse regner jeg ikke med til den danske Fauna.

Af tidligere Samlere her i Sønderjylland maa nævnes Boie, Schiødte, Toldembedsmand Hansen og Professor Wüstnei, men alle disse ere jo forlængst døde.

F. Boie, hvis Samletid især falder 1820—50, samlede

især i den vestlige Del af Hertugdømmerne paa sine Embedsrejser (som Justitiarius) der.

J. C. Schiødt's Indsamlinger stammer især fra Sommeren 1840, da hans Samlerejser gjaldt det sydlige Nørrejylland og den sønderjydske Marsk ned til Husum.

Toldembedsmand Hansen har, saavidt jeg ved, navnlig samlet i og omkring Husum, hvor han var ansat — vistnok fra Aarhundredets Midte og til 1864.

Professor W. Wüstnei, der fra 1875 var Lærer i Sønderborg, hvor han døde 1907, har kun samlet i og omkring denne By og en Mil uden om samme. Ifølge hans Fortegnelse, over de indsamlede Biller, der kom som Bilag til Sønderborg Realgymnasiums Program for 1886 og 1887, har han paa dette lille Omraade fundet rigelig 1445 Arter. Ogsaa af Hvepser havde han en smuk Samling, og i Schr. d. naturw. Ver. Schl.-Holst. 1885—1901 har han givet Fortegnelser over de af ham fundne Hvepser, Tæger m. m.

Af nulevende Billesamlere er, foruden mig selv, min Søn Advokat Andersen og Lærer Holst, før i Blans, nu paa Als.

Af nulevende Sommerfugle-Samlere er der to mig ubekendte Lærere i Flensborg, nemlig d'Herrer Hansen og Paulsen, hvis Indsamlinger er publicerede af Warnecke i Ent. Zeitschr. XXII 1908 og Intern. Ent. Zeitschr. Guben. IV 1910.

Af danske Samlere i nyere Tid har kun, saavidt jeg ved, afdøde Konservator Løvendal, Toldassistenterne Holstebro og Schaltz, Lærer Esben-Petersen, Silkeborg og Hr. E. Rosenberg samlet her nede. Hr. Rosenberg fik under sit Ophold hos mig, efter hans eget Udsagn, flere gode Dyr.

Min Samling indeholder mellem 25 og 2600 Arter. Af disse er cirka 2200 samlede her i Sønderjylland. Resten har jeg dels selv samlet i Danmark, dels tilbyttet mig hos mine Venner der.

De bedste Samlesteder jeg kan anbefale er følgende: Ejsbøl, Rævkær, Sverdrup, Fredsted, Tørning, Styding, Vojens, Beftoft Plantage, Gram, Jels, Hjærped, Højer, Sandbjerg, Madskov paa Als, Skovene ved Dybbøl, Skovene ved Aabenraa, Faarehus, Ellund, Kobbermølle-Skoven, Lyksborg, Lindaa og Husum.

Affatte en fuldstændig Fortegnelse over, hvad jeg her har funden, vil fordre mere Tid, end jeg kan ofre paa samme. Dertil kommer, at jeg nu er over 76 Aar gammel, saa jeg ikke mere kan arbejde som i de unge Dage. Jeg vil derfor henvise til Hr. Rye's Fortegnelse og kun anføre nogle af de mere vigtige Arter, idet jeg dog beklager, at Hr. Rye ofte i sin Fortegnelse har afkortet Findestederne for de sønderjydske Dyr saa ubestemt, at de ikke giver fyldestgørende Oplysning for Samlerne.

Cicindela maritima ved Sønderborg.

Lebia chlorocephala, meget almindelig.

Masoreus wetterhalii. Sj. Fredsted, Vojens og Højer.

Ophonus punctatulus. Udbredt. Haderslev Fjord og Fredsted.

Ophonus azureus. Meget sj. 1 Stk. paa Vejen til Jels.

Ophonus puncticollis. Sj. Haderslev. Fredsted.

Harpalus distinguendus. Sj. Als. Wüstnei.

Stenolophus anglicus. Sj. Augustenborg. Wüstnei.

Pterostichus madidus. 1 Stk. ved Halk Strand.

« **melas**. 1 defekt Stk. ved Halk Strand.

Pristonychus subcyaneus. Enkeltvis Haderslev, Ejsbøl.

Sphodrus leucophthalmus. Sønderborg. Wüstnei.

Anchomenus quadripunctatus. 2 Stk. Pamhol-Skov.

« **versutus** og **micans** ved Højer.

Chlænius nigricornis. Ulfslyst og Als.

« **vestitus**. Stesvig By.

Carabus glabratus. Frøslev Banker.

» **intricatus**. Lyksborg.

Calosoma inquisitor. Dravit og Sønderskov, Als.

Calosoma sycophanta. Meg. sj. Blankenhof.

» **reticulatum.** Enkeltvis Jersdal, Ellund.

» **sericeum.** Abkær Mose.

Bembidium bipunctatum. Temmelig almindelig ved Højer og Husum, Ballebro.

Bembidium Doris. Als. Wüstnei. Ejsbøl.

Elaphrus uliginosus. Enkelte ved Bøgehoved og Sverdrup ved Haderslev Fjord.

Omophron limbatum. Venninglund.

Brychius elevatus. 1 Stk. i Skallebæk ved Haderslev.

Hydrophorus rivalis i samme Bæk i stort Antal.

» **neglectus** og **gyllenhali** ikke sjældne.

Agabus congener, guttatus og **neglectus** flere Steder omkring Haderslev.

Ilybius subæneus. Udbredt.

Dytiscus latissimus. 1 Stk. taget paa Als. Wüstnei.

Acilius canaliculatus. Ejsbøl.

Ochthebius rufomarginatus. Fredsted.

Cercyon ruficollis. 3 Stk. ved Hjærped.

» **obsoletus.** Enkelte ved Halkhoved.

Aleochara ruficornis. 1 Stk. i Fredsted.

» **succicola.** Sj. Haderslev. Tørning.

» **algarum.** Sj. Sønderballe Strand.

Tachinus subterraneus. Sj. Tørning, Christiansdal.

Medon brunneus. Sj. Fredsted og Tørning.

Med Hensyn til Rovbillerne henviser jeg iøvrigt til Joh. P. Johansens Danmarks Rovbiller.

Scaphidium 4-maculatum. Almindelig i Tørning.

Agathidium varians. Ikke sj. i Fredsted, Tørning.

Amphicyllis globus. Enkeltvis, Tørning og Gram.

» **globiformis.** Flere Stk. i Fredsted.

Alle **Choleva**-Arter med Undtagelse af *intermedia*, *elongata*, *nivalis*, *chrysomeloides* og *varicornis* har jeg taget i udstillede Fangpotter.

Leptinus testaceus. Enkeltvis i Tørning.

Hister 4-notatus. Paa Als og Isted Hede.

- Hister fimetarius.** Als og Faarehus.
Cychramus luteus. Almindelig.
Engis rufifrons. Udbredt.
Parnus griseus. Ved Haderslev Fjord.
Elmis volkmari. Skallebæk ved Haderslev.
Hoplia farinosa. 6 Stk. ved Husum.
Copris lunaris. Meget almindelig paa Halkhoved.
Agrilus viridis. Tved Skov ved Flensborg.
 « **coeruleus.** Tørning, Gram, Jels.
Aphanisticus pusillus. 1 Stk. ved Hjørpsted.
Hypnoides riparius. Halk.
Cardiophorus ruficollis. Patborg ved Flensborg.
 « **cinereus.** Halk.
 « **asellus.** Halk.
Corymbites purpureus. Sotrup ved Als Sund.
Agriotes pilosus. Enkeltvis, Tørning, Christiansdal.
Campylus denticollis. Tørning, Styding.
Dascillus cervinus. Beftoft Plantage, sparsomt.
Telephorus violaceus. Ikke sj.
Silis bidentatus. Haderslev Dam.
Malachius marginellus. Halk.
Anthocomus rufus. Udbredt, men enkeltvis.
Scaphidema aenea. Almindelig.
Pyrochroa rubens. Alm. ved Sandbjerg.
Tomoxia biguttata. Enkeltvis, med udbredt.
Meloe, alle 4 Arter tem. almindelig; *variegatus* ved Jersdal og Beftoft.
 Med Hensyn til Snudebillerne henviser jeg til Hr. Victor Hansens Beskrivelse i Danmarks Fauna, da Hr. Hansen har haft en stor Del af mit Materiale til Gennemsyn. Dog skal jeg bemærke, at *Orchestes alni* ogsaa forekommer ved Sandbjerg og Aabenraa Fjord, altid paa Elm. Endelig at den rigtige *Orchestes lonicerae* er taget af mig i 2 Stykker i Byen Slesvig paa *Lonicera caprifolium*.
Tetropium fuscum. Sj. Tørning, Beftoft, Aabenraa.

Criocephalus epibata. 1 Stk. taget paa Skolepladsen ved St. Severin Skole i Haderslev. Op til samme fandtes et stort Trælager af Egeplanker fra Skovene her ved Haderslev.

Cerambyx cerdo. Enkeltvis ved Flensborg.

Aromia moschata. Haderslev, Lyksborg, Als.

Hylotrupes bajulus. Ikke sjælden.

Semanotus undatus. Meget sjælden. 1 Stk. ved Aabenraa.

Callidium violaceum. Almindelig.

« **variabile.** Ligeledes.

Leptura livida. Als, Bøffelskov.

« **revestita.** Meg. sj. Jels Skov.

Exocentrus balteatus. Meg. sj. Lyksborg.

Pogonocherus fascicularis. Sj. Tørning, Styding.

Lamia textor. Faarehus, Tørning.

Bruchus pisi. Sj. Haderslev.

» **rufimanus.** Sj. Haderslev, Tørning.

» **atomarius.** Ikke sj.

Alle vore **Donacia**-Arter med Undtagelse af *dentata* og *brevicornis* findes her.

Crioceris lili. Ikke sjælden paa Liliearter.

» **brunnea.** Ligeledes.

» **12-punctata.** I stort Antal paa Asparges ved Husum.

» **asparagi.** Ligeledes.

Gynandrophthalma salicina. Sj. Bollerslev, Beftoft.

Cryptocephalus sericeus. Fredsted, Tørning, Aabenraa.

» **hypochoeridis.** Halk, Fredsted.

» **bipunctatus.** Frøslev, Tørning.

» **bipustulatus.** 1 Stk. ved Lyksborg.

Cryptocephalus vittatus. Flensborg, Halk.

« **gracilis.** Meg. sj. Als.

Colaphus Sophiae. 1 Stk. taget her ved Byen paa Symbrium Sophia. 1884.

Chrysomela goettingensis. Ikke sj., men kun enkeltvis.

« **limbata.** Alm. ved Vojens, Jersdal og Beftoft Plantage.

« **marginata.** Ikke sj. ved Stursbøl.

- Chrysomela lamina.** Sj. Ejsbøl, Fredsted, Ulfslyst.
Gastrophysa raphani. Ikke sj. Ejsbøl, Hammelev.
Prasocuris beccabungæ. Haderslev Fjord, Aabenraa.
Luperus flavipes. Udbredt. Rævkær, Aabenraa, Flensborg.
Psylliodes dulcamaræ. Rævkær, Fredsted, Gram, Als.
 « **hyoscyami.** Erløv, Christiansdal, Tørning.
 « **picina.** Ved Als Sund enkeltvis.
 « **affinis.** Ejsbøl, ofte i Antal.
 « **napi.** Fredsted, Tørning.
 « **cyanoptera.** 2 Stk. taget ved Ejsbøl.

Alle **Longitarsus** og **Phyllotreta** Arter mere eller mindre hyppig, overalt.

Apteropeda orbiculata og **majuscula** har jeg kættet enkeltvis i Ejsbøl, Fredsted, Rævkær og i Skovene ved Aabenraa og Flensborg.

Podagrica fuscicornis. 1 Stk. paa Stokroser i Sønderborg.

Dibolia occultans. Hr. Wüstnei har taget 1 Stk. af denne Art ved Sønderborg.

Ochrosia salicariæ. En længere Række i Sundeved 1888.

Haderslev, Oktober 1919.